

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце
БДУКМ

 С. Л. Шпарло

« 11 » мая 2022 г.

Рэгістрацыйны № ВД 316а/эвуч.

СТЫЛІСТЫКА І КУЛЬТУРА МАЎЛЕННЯ

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для ўсіх спецыяльнасцей універсітэта*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасцях універсітэта і вучэбных планаў

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. М. Пісарэнка, прафесар кафедры беларускай і замежнай філалогіі ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

В. У. Русак, загадчык кафедры беларускай філалогіі ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Г. К. Семянькова, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства ўстанова адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.Машэрава”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай беларускай і замежнай філалогіі ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пракакол № 8 ад 28.03.2022);
Навукова-метадычным саветам установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пракакол № 4 от 26.04.2022 г.).

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Стылістыка і культура маўлення – вучэбная дысцыпліна, асноўнай мэтай якой з’яўляецца фарміраванне моўнай культуры асобы. Тэарэтычны і фактычны матэрыял вучэбнай дысцыпліны дазволіць засвоіць усе моўныя нормы (арфаэпічныя, акцэнталагічныя, лексіка-фразеалагічныя, граматычныя, пунктуацыйныя), прадэманструе камунікатыўныя якасці маўлення, іх сувязь з функцыянальнымі стылямі мовы, навучыць будучага спецыяліста сферы культуры правільна ацэньваць моўныя сродкі і прымяняць іх пры пабудове тэматычна і структурна завершаных тэкстаў розных функцыянальных стыляў, у тым ліку навуковага, афіцыйна-справавога.

Змест вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка і культура маўлення” вызначаецца яго задачамі:

– узнавіць, сістэматызаваць веды па ўсіх раздзелах мовазнаўства, паколькі гэта вучэбная дысцыпліна як навука пра дасканалую, нарматыўную, выразную мову цесна звязана з усімі раздзеламі лінгвістыкі, а таксама – логікай, псіхалогіяй, літаратурай, эстэтыкай і інш. ;

– павысіць маўленчую культуру студэнтаў, выпрацаваць навыкі і ўменні правільнага, нарматыўнага выкарыстання сродкаў мовы ў працэсе камунікацыі;

– выпрацоўваць у студэнтаў патрабавальнасць да чысціні і правільнасці маўлення ў сацыякультурнай і вучэбна-навуковай сферах дзейнасці;

– фарміраваць у маўленчай свядомасці навучэнцаў паняцце пра агульныя прынцыпы стылістыкі, асновы сістэмнасці стыляў, законы, якія кіруюць функцыянаваннем моўных сродкаў у розных сферах зносін, спецыфічныя рысы функцыянальных стыляў, іх гістарычнай зменлівасці, варыянтнасці ў залежнасці ад сферы ўжывання мовы;

– даць неабходную сістэму ведаў пра моўную культуру, асноўныя якасці – паказчыкі добрай мовы, суадносіны сродкаў масавай камунікацыі з культурай мовы, пра стылістычныя рэсурсы, стылістычныя нормы, тыпы іх парушэнняў і шляхі ліквідацыі гэтых парушэнняў, а таксама прамоўніцкае майстэрства;

– навучыць правільна ацэньваць моўныя сродкі і прымяняць іх пры пабудове тэматычна і структурна завершаных, разнастайных паводле жанраў тэкстаў (як пісьмовых, так і вусных);

– садзейнічаць развіццю маўленчай культуры як аднаго з аспектаў фарміравання прафесійнай культуры высокакваліфікаванага спецыяліста;

– удакладніць, развіць уяўленне пра суадносіны сродкаў масавай камунікацыі з культурай маўлення.

Вучэбная праграма прадугледжвае выкарыстанне сучасных педагагічных тэхналогій па навучанні камунікацыйным формам зносін, інфармацыйнай дзейнасці, развіцці культуры маўлення, яго правільнасці, чысціні, лагічнасці, выразнасці, багацці з прымяненнем розных метадаў:

усемагчымых трэнінгаў, аналізаў канкрэтных сітуацый, імітацыйных практыкаванняў, правядзеннем круглых сталоў і семінараў-дыспутаў, а таксама разнастайных формаў і спосабаў выкладання тэарэтычнага матэрыялу.

Такія тэхналогіі па фарміраванні разнастайных кампетэнцый, разуменні навуковай і навучальнай інфармацыі, развіцці прафесійнай эрудыцыі актуалізуюць веды, акрэсліваюць сферу іх прымянення ў практычнай дзейнасці, арыентуюць на пастаяннае самастойнае папаўненне ведаў з прымяненнем апошніх навацый як навуковых, так і метадычных.

Важнай умовай высокай агульнай культуры асобы з'яўляецца валоданне правільным, дакладным, выразным словам роднай мовы.

Студэнты павінны ведаць:

– арфаэпічныя, акцэнталагічныя, арфаграфічныя, граматычныя, словаўтваральныя, лексічныя, фразеалагічныя і пунктуацыйныя нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

– прычыны парушэнняў літаратурных нормаў і шляхі іх ліквідацыі;

– пра матываванае адхіленне ад літаратурных нормаў менавіта ў мастацкім стылі;

– асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення;

– функцыянальныя стылі, іх характэрныя прыметы, а таксама стылістычныя рэсурсы мовы.

Студэнты павінны ўмець:

– правільна афармляць свае думкі з захаваннем усіх літаратурных нормаў;

– даваць падрабязную характарыстыку прымет усіх функцыянальных стыляў;

– усведамляць стылёвую структуру кантэксту;

– размяжоўваць стылістычны і граматычны аспекты, пазбягаючы падмены стылістычнай кваліфікацыі моўных з'яў граматычнай;

– правільна ацэньваць моўныя сродкі і прымяняць іх пры пабудове тэматычна і структурна завершаных тэкстаў (як пісьмовых, так і вусных);

– мэтанакіравана выбіраць, асэнсоўваць і выкарыстоўваць выразныя сродкі мовы ў канкрэтных моўных і маўленчых сітуацыях;

– рэалізаваць камунікатыўныя якасці маўлення ў адпаведнасці з жанрам, стылем і канкрэтнай сітуацыяй.

Зместам вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка і культура маўлення” прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый у адпаведнасці з адукацыйнымі стандартамі вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасцях акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і творчых задач.

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам да вырашэння праблем.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-11. Свабодна выкарыстоўваць прафесійную тэрміналогію. сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-7. Быць здольным да ўзаемадзеяння, супрацоўніцтва, разумнага кампрамісу падчас вырашэння інавацыйных праблем;

САК-9. Праяўляць ініцыятыву і творчы падыход, у тым ліку ў нестандартных сітуацыях;

Вучэбная дысцыпліна “Стылістыка і культура маўлення” выкладаецца на працягу аднаго семестра. Для дыягностыкі кампетэнцыі, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў на прамежкавым і выніковым этапах выкарыстоўваюцца тэсты, рознаўзроўневыя пісьмовыя заданні.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка і культура маўлення” для дзеннай формы навучання прадугледжана 58 гадзін, з якіх 34 – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне па відах заняткаў: лекцыі – 24 гадзіны, семінарскія заняткі – 10 гадзін. Для завочнай форма навучання прадугледжана 10 аўдыторных гадзін: лекцыі – 8 гадзін, семінарскія заняткі – 2 гадзіны. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Прадмет, задачы, змест вучэбнай дысцыпліны. Паняцце стылістычнай нормы. Тыпы стылістычных памылак

Прадмет, задачы і змест вучэбнай дысцыпліны, яго тэарэтычная і практычная накіраванасць. Прадмет лінгвістычнай стылістыкі – функцыянальныя стылі як тыпізаваныя разнавіднасці мовы, сродкі мовы з пункту погляду іх выразнасці, мэтазгоднасці ўжывання ў розных функцыянальных стылях. Аспекты вывучэння лінгвістычнай стылістыкі: апісальная стылістыка, функцыянальная стылістыка, практычная стылістыка, стылістыка мастацкай літаратуры.

Задачы стылістыкі: характарыстыка паняцця функцыянальны стиль мовы (маўлення); вызначэнне заканамернасцяў функцыянавання мовы ў розных сферах зносін; класіфікацыя функцыянальных стыляў; узаемадзеянне стыляў і іх цэласнасць; праблема суадносін мовы мастацкай літаратуры з мовай функцыянальных стыляў; вызначэнне стылістычных нормаў і іх гістарычны характар.

Паняцце моўнай нормы. Стылістычная норма. Тыпы моўных нормаў (арфаэпічныя, акцэнталагічныя, арфаграфічныя, словаўтваральныя, граматычныя, пунктуацыйныя, лексічныя, стылістычныя). Дынамічная тэорыя моўнай нормы.

Варыянтнасць нормаў. Стылістычныя нормы – правілы ўжывання стылістычна афарбаваных лексічных адзінак, граматычных формаў, сінтаксічных канструкцый у адпаведнасці са зместам і мэтай выказвання, умовамі кантактавання. Веданне і захаванне стылістычных нормаў з’яўляецца паказчыкам агульнай і маўленчай культуры, дапамагае пазбягаць недахопаў маўлення і цяжкасцей падчас зносін, робіць працэс камунікацыі паспяховым.

Парушэнне стылістычных нормаў вядзе да стылістычных памылак, сярод якіх найбольш можна вылучыць наступныя тыпы і віды:

- 1) тып. Памылкі, звязаныя са слабым валоданнем моўнымі рэсурсамі;
- 2) ужыванне слоў-паразітаў;
- 3) ужыванне штампаваных выразаў;
- 4) аднастайнасць пры пабудове сінтаксічных канструкцый, якая вядзе да прымітыўнага, аднатыпнага выкладу думкі;
- 5) нематываванае ўжыванне нелітаратурнай лексікі (дыялектызмаў, жарганізмаў, прастамоўяў) або перанасычэнне ёю тэкстаў любога стылю.

- 6) пустаслоўе, шматслоўе, моўны лішак – нагнятанне слоў;
- 7) кантамінацыя як змешванне кампанентаў розных фразем.

II тып. Памылкі, якія выяўляюць недастаткова развіты стылістычны густ, моўнае чуццё.

III тып. Памылкі, якія надаюць мове немілагучнасць.

IV тып. Памылкі, звязаныя з парушэннем нормаў функцыянальных стыляў.

Тэма 2. Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: афіцыйна-справавы і навуковы стылі

Лінгвістычныя і экстралінгвістычныя фактары як аснова класіфікацыі стыляў. Паняцце падстылю і жанру. Прычыны іх размежавання на падстылі і жанры.

Афіцыйна-справавы стиль. Сфера выкарыстання, мэта і змест, характар узаемаадносін.

Прыметы стылю: афіцыйнасць, гранічная канкрэтнасць, сцісласць, дакладнасць, лагічнасць, устойлівая форма падачы фактаў.

Функцыі стылю: паведамленне, канстатацыя бясспрэчных фактаў, якія маюць практычнае значэнне ў адносінах паміж людзьмі, установамі, грамадзянамі і дзяржавай, рэгламентацыя правоў, правілаў, дзеянняў і г.д.

Заканадаўчы (уласназаканадаўчы, юрыдычны) падстыль. Закон, канстытуцыя, указ, грамадзянскія і крымінальныя акты і інш. жанры. Дыпламатычны падстыль і яго жанры: камюніке, мемарандум, нота, міжнародны дагавор, міжнароднае пагадненне і інш. Адміністрацыйна-канцылярскі (канцылярскі) падстыль, жанры падстылю: заява, аб'ява, даручэнне, аўтабіяграфія, распіска, характарыстыка, пратакол, справаздача і інш.

Лексічныя асаблівасці стылю: абстрактная лексіка, тэматычна абумоўленая тэрміналогія, канцылярызмы (клішэ, шаблоны), назвы асоб па роду дзейнасці, заняткаў, пасадзе і інш.

Марфалагічныя асаблівасці: абстрактныя назоўнікі, у тым ліку аддзяяслоўныя назоўнікі на *-нне*, *-ццё*, суфіксы *-ік (-нік)*, *-чык* у простых і складаных назоўніках, назвах асоб; адносныя прыметнікі; інфінітыў, пры якім ужываюцца словы *неабходна*, *варта*, *тэрмінова* і інш.; субстантываваныя дзеепрыметнікі ў якасці назваў асоб і інш.

Сінтаксічныя асаблівасці стылю: складаныя сказы, сказы з дзеепрыметнікавымі і дзеепрыслоўнымі зваротамі; канструкцыі са

складанымі злучнікамі, з адыменнымі прыназоўнікамі; ужыванне дзеяслоўных словазлучэнняў (дзеяслоў з назоўнікам) замест дзеясловаў; інфінітыўныя сказы са значэннем неабходнасці; адсутнасць простага і няўласна-простага мовы і інш.

Паняцце *навуковага стылю*. Сферы выкарыстання, змест, характар узаемаадносін, праяўленне аўтарскай індывідуальнасці.

Асноўная функцыя: паведамленне і тлумачэнне навуковых фактаў, вынікаў навуковых даследаванняў.

Прыметы стылю: інфармацыйнасць, аб'ектыўнасць, дакладнасць, строгая лагічнасць, доказнасць, завершанасць, паўната выражэння думкі, насычанасць формуламі, умоўнымі абазначэннямі, графікамі, схемамі.

Уласна-навуковы (акадэмічны) падстыль. Манаграфія, дысертацыя, аўтарэферат, даклад і інш. жанры. Навучальны (вучэбна-навуковы) падстыль і яго жанры: падручнік, лекцыя, вучэбны дапаможнік, семінарскі даклад, курсавая і дыпломная працы; навукова-папулярны падстыль: брашура, выступленне, артыкул і інш.

Лексіка навуковага стылю: агульныя, або нейтральныя, словы; словы агульнанавуковага ўжывання; тэрміны; устойлівыя выразы навуковага маўлення; іншамоўныя словы і выразы тэрміналагічнага характару.

Марфалагічныя асаблівасці стылю: каранёвыя марфемы грэчаскага і лацінскага паходжання (*астра-*, *біблія-*, *геліё-*, *гелія-*, *мікра-*, *макра-* і інш.), суфікс *-льнік-* у словах-тэрмінах, абстрактныя і рэчыўныя назоўнікі ў форме множнага ліку, аддзеяслоўныя назоўнікі ніякага роду з абстрактным значэннем; дзеясловы ў форме цяперашняга часу, у тым ліку з “якасным” значэннем для паказу ўласцівасцяў прымет прадметаў і з’яў і інш.

Сінтаксічныя асаблівасці стылю: разнастайныя паводле структуры складаназалежныя сказы са злучнікавай сувяззю; сказы з дзеепрыметнымі зваротамі; канструкцыі з галоўнай часткай тыпу *трэба сказаць*, *варта падкрэсліць* і да т.п.; пабочныя словы; аднародныя члены сказа; сказы з прамым парадкам слоў; састаўныя злучнікі, характэрныя для кніжных стыляў, расшчапленне выказніка.

Тэма 3. Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: публіцыстычны, мастацкі, канфесійны і размоўны стылі

Паняцце *публіцыстычнага стылю*. Сфера выкарыстання, змест, характар узаемаадносін, адкрытасць аўтарскай пазіцыі, творчая індывідуальнасць.

Асноўныя функцыі: інфармаванне людзей пра найважнейшыя падзеі ў нашай краіне і за мяжой, уздзеянне з мэтай выклікаць адпаведныя адносіны да фактаў, з’яў, падзей і такім чынам фарміраванне грамадскай думкі.

Прыметы публіцыстыкі: лагічнасць, фактычная дакладнасць, эмацыянальнасць, экспрэсіўнасць, вобразнасць, афіцыйнасць выкладу, пабуджальнасць.

Падстылі публіцыстычнага стылю: газетна-публіцыстычны, радыё- і тэлежурналісцкі, аратарскі (палітычнае красамоўства).

Публіцыстычныя жанры: інфармацыйныя (інфармацыя, рэпартаж, інтэрв’ю), аналітычныя (карэспандэнцыя, артыкул, рэцэнзія, агляд), мастацка-публіцыстычныя (нарыс, эсэ, замалёўка, фельетон, памфлет).

Лексічныя асаблівасці стылю: уласныя імёны з суфіксамі *-чын, -шчын*, ужыванне займеннікаў *мы, яны* са значэннем “група, супольнасць”, незначальная форма дзеяслова ў ролі галоўных членаў сказа; наяўнасць намінатыўных сказаў; формы дзеяслова загаднага ладу; функцыянаванне ўсіх тыпаў сказаў у адпаведнасці са зместам і жанрам тэксту; сродкі экспрэсіўнага сінтаксісу; пыталыныя і клічныя сказы; простая мова.

Паняцце *мастацкага стылю*. Сфера выкарыстання, змест, характар узаемаадносін.

Эстэтычная і камунікатыўная функцыі стылю.

Падстылі мастацкага стылю: вершаваная мова ў цэлым (верш, паэма, раман і інш.); мастацка-празаічны (аповяданне, аповесць, раман і інш.); драматургічны (камедыя, драма, трагедыя і інш.).

Лексічныя асаблівасці стылю: агульнаўжывальная лексіка і словы абмежаванага ўжытку, перавага слоў з канкрэтным значэннем, пасіўная лексіка, словы іншамоўнага паходжання, стылістычна нейтральная і стылістычна афарбаваная лексіка, словы з пераносным значэннем.

Марфалагічныя асаблівасці: словы з суфіксамі суб’ектыўнай ацэнкі, складаныя словы, клічныя склон назоўніка, стылістычная сінанімія словаўтваральных і формаўтваральных моўных сродкаў.

Сінтаксічныя асаблівасці: матываванае выкарыстанне ўсяго багацця сінтаксісу (складаныя і простыя сказы; няпоўныя сказы; сказы з умоўчаннем; інверсія, сегментацыя, далучэнне; пыталыныя, пабуджальныя і клічныя сказы і інш.).

Сродкі стварэння слоўнай выразнасці: сінонімы, іх віды і функцыі; амонімы, амографы, амафоны, амаформы; паронімы; антонімы, алітэрацыя і асананс.

Вобразна-выяўленчыя сродкі мовы: тропы і фігуры ў мастацкім кантэксце і іх функцыя. Вобразныя сродкі (эпітэт, параўнанне, метафара, метанімія, сінекдаха, перыфраза, фразема, гіпербала, літота і інш.). Стылістычныя фігуры (анафара, эпіфара, кальцо штрафы, кампазіцыйны стык, градацыя, паралелізм, рытарычнае пытанне і інш.).

Паняцце *канфесійнага стылю* (царкоўна-рэлігійны). Сфера функцыянавання стылю. Асноўныя асаблівасці стылю: дакладнасць і лагічнасць, абагульненасць, вобразнасць і афарыстычнасць. Падстылі.

Спецыфічныя моўныя асаблівасці стылю:

- 1) старажытныя геаграфічныя назвы рэлігійнага характару;
- 2) уласныя назвы;
- 3) назвы свят;
- 4) тэматычна абумоўленыя складаныя словы;
- 5) сродкі стварэння слоўнай выразнасці, як правіла, сінонімы і антонімы;
- 6) вобразныя сродкі мовы – метафары, параўнанні, эпітэты, перыфразы;
- 7) лексічныя паўторы і таўталогія як прыёмы выразнасці;
- 8) звароткі і звароты;
- 9) дзеепрыслоўныя звароты як адметная рыса кніжнага маўлення;
- 10) складаныя сказы злучнікавага характару;
- 11) аднародныя члены сказа;
- 12) экспрэсіўны сінтаксіс – разнастайныя стылістычныя фігуры (анафара, эпіфара, кальцо штрафы, кампазіцыйны стык, падхват і інш.).

Паняцце *гутаркавага стылю*. Сфера выкарыстання, характар узаемаадносін, выяўленне індыўідуальных асаблівасцяў асобы праз мову.

Асноўная функцыя: абмен думкамі і ўражаннямі паміж удзельнікамі гутаркі. Роля інтанацыі, мімікі, жэстаў.

Прыметы гутарковага стылю: натуральнасць і прастата ў выражэнні думкі, непадрыхтаванасць, аўтаматызм, свабодны выбар моўных сродкаў, багацце і разнастайнасць інтанацыі.

Падстылі гутарковага стылю: вусны, пісьмовы (эпістальярны).

Лексічныя асаблівасці: агульнамоўны нейтральны пласт лексікі, размоўна афарбаваныя словы, прафесіяналізмы, кніжная лексіка, аказіянальныя неалагізмы; вобразныя сродкі мовы.

Марфалагічныя асаблівасці: назоўнікі, прыметнікі і іншыя часціны мовы з стылістычна маркіраванымі фармантамі; элятыў;

узаемазамяняльнасць дзеяслоўных формаў; абрэвіяцыя тэрміналагічных словазлучэнняў, субстантываты.

Сінтаксічныя асаблівасці: кароткія, часта няпоўныя сказы, словы-сказы, пабочныя і ўстаўныя канструкцыі, інверсія, зваротак, сігментацыя і далучальныя канструкцыі, клічныя, пабуджальныя і пыталныя сказы.

Тэма 4. Камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, сцісласць і лагічнасць

Вымаўленне галосных і зычных гукаў, іх спалучэнняў на сучасным этапе развіцця мовы. Прычыны парушэння арфаэпічных нормаў. Маўленчыя стылі (поўны, або кніжны; няпоўны, або размоўны, і прастамоўны) як паказчыкі агульнай культуры асобы.

Асаблівасці беларускага націску і прычыны яго нестабільнасці. Вызначэнне месца націску ў некаторых граматычных формах розных часцін мовы: націск у склонавых формах аднаскладовых назоўнікаў (адушаўлёных і неадушаўлёных) мужчынскага роду II скланення; націск у памяншальна-ласкальнай форме прыметніка, у вытворных прыметніках з суфіксамі *-ават-* (*-яват*), *-ат-*, *-ов-* (*-ёв-*), *-арн-* (*-ярн-*) і інш. у формах ступеняў параўнання; націск у зборных лічэбніках; націск у склонавых формах займеннікаў *сам* і *самы*; націск у формах загаднага ладу дзеяслова, у форме 2-й асобы множнага ліку, у проставай форме прошлага часу множнага ліку дзеяслова; націск у дзеепрыметніках і дзеепрыслоўях.

Напісанні галосных і зычных згодна фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў у адпаведнасці з Правапісам-2008. Асаблівасці ўдакладнення правапісу вялікай літары. Напісанне слоў разам, праз злучок і асобна. Адметнасць напісання ўмоўных скарачэнняў і правілаў пераносу слоў.

Марфалагічныя і сінтаксічныя нормы і іх віды. Вырыянтнасць граматычных нормаў.

Адметнасці катэгорыі роду ў назоўніках: варыянтныя родавыя формы; род нескланяльных запазычаных назоўнікаў; род складанаскарочаных назоўнікаў; разыходжанні ў родзе і ліку назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Асаблівасці склонавых канчаткаў назоўнікаў II скланення мужчынскага роду адзіночнага ліку ў родным і месным склонах, назоўнікаў III скланення адзіночнага ліку ў творным склоне, рознаскланяльных назоўнікаў, назоўнікаў у родным склоне множнага ліку. Стылістычная роля словаўтваральных сродкаў назоўнікаў.

Утварэнне і выкарыстанне формаў ступеняў параўнання. Паняцце элятыву ў беларускай мове. Поўныя і кароткія формы прыметнікаў. Варыянты канчаткаў прыметнікаў жаночага роду. Асаблівасці склонавых канчаткаў прыналежных прыметнікаў. Спецыфіка перакладу прыметнікавых словазлучэнняў. Стылістычная адметнасць формаў суб'ектыўнай ацэнкі прыметнікаў. Утварэнне і функцыянаванне формаў прыслоўя: суб'ектыўна-ацэначных і ступеняў параўнання.

Утварэнне дробавых лічэбнікаў. Ужыванне слоў *паўтара* і *паўтары* з назоўнікамі. Суфіксы зборных лічэбнікаў. Сінтаксічная сувязь лічэбніка з назоўнікам. Асаблівасці склонавых формаў канчаткаў колькасных лічэбнікаў у творным склоне. Адхіленні ад нормы пры выбары колькаснага ці зборнага лічэбнікаў. Адметнасць ужывання лічэбнікаў у мове.

Скланенне зваротнага займенніка *сябе*. Ужыванне займеннікавых словаспалучэнняў *не хто іншы, як; не што іншае, як і ніхто іншы не; нішто іншае не*. Роля займенніка ў кантэксце. Стылістычныя асаблівасці выкарыстання займеннікаў. Варыянтнасць займеннікавых формаў у сучаснай беларускай мове.

Змяняльныя і незмяняльныя формы дзеяслова. Функцыянаванне асабовых формаў дзеяслова. Рознаспрагальныя дзеясловы. Асаблівасці ўжывання складанай формы прошлага і будучага часоў. Узаемазамяняльнасць дзеяслоўных формаў. Дзеепрыметнік (прадуктыўныя суфіксы дзеепрыметнікаў *-н-, -ан-, -ен- (-ян-), -он-, -т-*; асаблівасці перакладу дзеепрыметнікаў з рускай мовы). Дзеепрыслоўе (утварэнне і заканамернасці ўжывання). Вобразна-экспрэсіўныя магчымасці дзеяслова.

Каардынацыя галоўных членаў сказа: форма выказніка пры дзейніку, выражаным спалучэннем: а) колькаснага лічэбніка з назоўнікам; б) слоў *многа, мала, колькі, багата, некалькі, шмат* і іншых з назоўнікам; в) лічэбнікаў са словамі *гадоў, месяцаў, тыдняў, мінут, зім, летаў* і да т.п.; г) двух назоўнікаў, адзін з якіх мае значэнне пэўнай або няпэўнай колькасці (*дзiesiąтак, пара, сотня, двойка* і інш. або *процьма, безліч, маса, група* і інш.); а таксама назоўнікамі мужчынскага роду са значэннем прафесіі, пасады, звання. Спецыфіка будовы словазлучэнняў, звязаных сувяззю кіравання. Асаблівасці перакладу сінтаксічных адзінак.

Правільнасць выбару слова. Асаблівасці выкарыстання слоў абмежаванага ўжывання ў тэкстах розных стыляў і жанраў. Функцыянаванне стылістычна-афарбаванай лексікі.

Правільнасць маўлення і фразеалагічныя нормы. Варыянтнасць фразем. Стылістычная (узуальная і аказіянальная) функцыя фразем. Устойлівыя выразы і іх пераклад. Традыцыйная і аўтарская перыфраза як сродак намінацыі.

Дакладнасць як камунікатыўная якасць, абумоўленая адпаведнасцю сэнсавага боку маўлення прадметнай рэчаіснасці. Дакладнасць словаўжывання. Суадносіны сінаніміі і дакладнасці маўлення, мнагазначнасці і дакладнасці выказвання, параніміі і дакладнасці. Дакладнасць маўлення і тэрмінасістэмы. Пошук і выбар адпаведнага слова ў перакладах, хрэстаматыях, лексікаграфічных даведніках. Дакладнасць у кантэксце функцыянальных стыляў. Прычыны парушэння дакладнасці маўлення.

Сцісласць (лаканічнасць) маўлення як камунікатыўная якасць, падпарадкаваная закону эканоміі моўных сродкаў, іх рацыянальнаму выкарыстанню. Лінгвістычныя і экстралінгвістычныя прычыны лаканічнасці. Моўная эканомія і моўны этыкет. Сцісласць маўлення ў кантэксце функцыянальных стыляў.

Лагічнасць як камунікатыўная якасць, абумоўленая акрэсленасцю, паслядоўнасцю выказвання, доказнасцю аргументаў і абгрунтаванасцю вывадаў. Экстралінгвістычныя і лінгвістычныя ўмовы лагічнасці. Лагічнасць зместу ў звышфразавых адзінствах. Лагічнасць у кантэксце функцыянальных стыляў. Матываванае парушэнне лагічнасці ў мастацкім стылі.

Тэма 5. Камунікатыўныя якасці маўлення: чысціня, дарэчнасць, багацце, выразнасць і вобразнасць

Чысціня маўлення як адпаведнасць яго моўнай норме, незасмечанасць яго нелітаратурнымі словамі (дыялектызмамі, жарганізмамі і інш.), іншамоўнымі словамі, канцылярызмамі і штампамі, словамі-паразітамі. Патрабаванні да ўжывання неалагізмаў. Парушэнне чысціні маўлення як сродак індывідуалізацыі мовы персанажаў.

Дарэчнасць як камунікатыўная якасць, якая прадугледжвае ўжыванне моўных сродкаў у адпаведнасці з сітуацыяй (лагічна-эмацыянальным зместам, а таксама складам слухачоў/чытачоў). Тыпы маўленчай дарэчнасці: кантэкстуальная, стылявая, сітуацыйная і асобасна-псіхалагічная. Маўленчы этыкет як катэгорыя дарэчнасці маўлення.

Багацце маўлення як аптымальная насычанасць выказвання разнастайнымі лексіка-фразеалагічнымі, марфалагічнымі, сінтаксічнымі элементамі, іх варыянтамі ў адпаведнасці з сітуацыяй, ідэна-эмацыянальным зместам. Нераўнамернасць выкарыстання моўнага багацця ў функцыянальных стылях.

Выразнасць маўлення як камунікатыўная якасць, што дазваляе падтрымліваць увагу, цікаўнасць слухача/чытача, уплываць на яго думкі і пачуцці. Умовы маўленчай выразнасці. Фанетычныя сродкі выразнасці і мілагучнасці маўлення. Вобразныя сродкі мовы і сродкі стварэння слоўнай выразнасці. Фразеалогія як крыніца маўленчай выразнасці. Граматычныя сродкі экспрэсіўнасці. Паралінгвістычныя сродкі выразнасці. Нераўнамернасць рэалізацыі выразнасці маўлення ў функцыянальных стылях.

Вобразнасць маўлення як камунікатыўная якасць, заснаваная на пераносным значэнні слова. Тропы і фігуры як маўленчыя адзінкі, якія забяспечваюць адметнасць мовы мастацкага стылю. Агульнамоўныя і індывідуальна-аўтарскія разнавіднасці вобразных сродкаў мовы. Вобразнасць кніжных (публіцыстычнага, навуковага, афіцыйна-справавога) і гутарковага стыляў.

Тэма 6. Стылістычны аналіз тэксту

Прыкладны парадак стылістычнага аналізу тэксту:

1. Стыль.
2. Змест і ідэя тэксту.
3. Сфера выкарыстання (афіцыйнае справаводства, навука, вытворчасць, адукацыя, культура, грамадска-палітычная, эстэтычная, бытавая і інш.).
4. Форма зносін (пісьмовая / вусная, маналагічная / дыялагічная ці інш.).
5. Мэта (выражэнне волі, канстатацыя, паведамленне інфармацыі, эмацыянальна-эстэтычнае ўздзеянне, камунікацыя).
6. Характар узаемаадносін (афіцыйны / неафіцыйны).
7. Падстыль.
8. Жанр.
9. Фанетычныя асаблівасці (пры наяўнасці).
10. Лексічныя асаблівасці.
11. Фразеалагічныя асаблівасці (пры наяўнасці).
12. Марфалагічныя асаблівасці.
13. Сінтаксічныя асаблівасці.
14. Сродкі выразнасці.
15. Вобразна-выяўленчыя сродкі (пры наяўнасці).

16. Асаблівасці кампазіцыі тэксту (наяўнасць мовы аўтара і персанажаў, структура тэксту: выдзяленне сэнсавых частак, іх суадносіны, характар рубрыкацыі, наяўнасць рэквізітаў і інш.).

17. Парушэнне нормаў літаратурнай мовы (матываванае / нематываванае), яго прычыны і мэты.

18. Асаблівасці рытмічнай арганізацыі тэксту (пры аналізе вершаваных тэкстаў – асаблівасці рыфмы і памеру).

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
“СТЫЛІСТЫКА І КУЛЬТУРА МАЎЛЕННЯ”
(для студэнтаў дзённай формы навучання)

№ п/п	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Форма кантролю ведаў
		лекцыі	семінарскія заняткі	КСР	
1	Прадмет, задачы, змест вучэбнай дысцыпліны. Паняцце стылістычнай нормы. Тыпы стылістычных памылак	4	2		
2	Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: афіцыйна-справавы і навуковы стылі	4	1		
3	Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: публіцыстычны, мастацкі, канфесійны і размоўны стылі	4	1	2	Тэставыя заданні
4	Камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, сцісласць і лагічнасць	4	1		
5	Камунікатыўныя якасці маўлення: чысціня, дарэчнасць, багацце, выразнасць і вобразнасць	2	1	2	Творчае заданне: публічнае выступленне
6	Стылістычны аналіз тэксту	2	2	2	Рэдагаванне тэкстаў са стылістычнымі памылкамі
Усяго		20	8	6	залік

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
 ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
 “СТЫЛІСТЫКА І КУЛЬТУРА МАЎЛЕННЯ”
 (для студэнтаў завочнай формы навучання)

№ п/п	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Форма кантролю ведаў
		лекцыі	семінарскія заняткі	
1.	Прадмет, задачы, змест курса. Паняцце стылістычнай нормы. Тыпы стылістычных памылак	2	2	Рэдагаванне тэкстаў са стылістычнымі памылкамі
2.	Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: афіцыйна-справавы і навуковы стылі	2		
3.	Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: публіцыстычны, мастацкі, канфесійны і размоўны стылі	2		
4.	Камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, сцісласць і лагічнасць	1		
5.	Камунікатыўныя якасці маўлення: чысціня, дарэчнасць, багацце, выразнасць і вобразнасць	1		
	Усяго	8	2	залік

АСНОЎНАЯ ЛІТАРАТУРА

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мінск : РІВШ, 2017. – 344 с.
2. Лепешаў, І.Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі. / І.Я.Лепешаў. – Мн.: Універсітэцкае, 1989. – 205 с.
3. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: вучэб.-метад. дапам. / Т.Я. Старасценка, В.В. Урбан, Ф.С. Шумчык. – Мн.: БДПУ, 2010. – 219 с.

ДАДАТКОВАЯ ЛІТАРАТУРА

1. Абабурка, М.В. Культура беларускай мовы / М.В.Абабурка. – Мн.: Вышэйш. шк., 1994. – С. 15-27
2. Асновы культуры маўлення і стылістыкі: Вучэб. дапам. / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. – Мн.: Універсітэцкае, 1992. – С. 148-245.
3. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста : учеб. пособие / Н.С. Болотнова. — 4 е изд. — М. : Флинта : Наука, 2009. — 520 с.
4. Іўчанкаў, В. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В. Іўчанкаў. – Мінск: БДУ, 2003. – 257 с.
5. Каўрус, А.А. Дакумент па-беларуску: Справаводства. Бухгалтэрыя. Рыначная эканоміка / А.А.Каўрус. – Мн.: Нар. асвета, 1994. – 207 с.
6. Купина, Н. А. Креативная стилистика : учеб. пособие / Н. А. Купина. – 3-е изд., стер. – М. : Флинта : Наука, 2017. – 181 с.
7. Пісарэнка, А. М. Стылістыка беларускага мастацкага маўлення / А. М. Пісарэнка ; М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск : БДУКМ, 2020. – 263 с.
8. Пісарэнка, А. М. Філалагічны аналіз мастацкага тэксту : вучэб. дапам. / А. М. Пісарэнка. – Мінск : Нар. асвета, 2017. – 175 с.
9. Пісарэнка, А.М. Функцыянальная стылістыка беларускай мовы. – А.М.Пісарэнка. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры, 2003. – С. 12-86.
- 10.Рахманін, Л. В. Стилистика деловой речи и редактирование служебных документов : учеб. пособие / Л. В. Рахманін, Издательство: М. : ФЛИНТА : Наука, 2012. – 256 с.
- 11.Романова, Н.Н. Стилистика и стили: учеб. пособие; словарь / Н.Н. Романова, А.В. Филиппов. – М.: Флинта: МПСИ, 2006. – 416 с.
- 12.Станкевіч, А. А. Рыторыка: вучэбны дапаможнік / А. А. Станкевіч. . – Мн.: РІВШ, 2010. – 316 с.
- 13.Тамашэвіч, Т.І. Асновы культуры мовы: тэксты лекцый: у 2 ч. / Т.І. Тамашэвіч. – Гродна: Гродз. дзярж. ун-т, 1985. – Ч.1. – 69 с.; Ч. 2. – 69 с.
- 14.Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. для фак. журналістыкі / М.Я. Цікоцкі. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – 294 с.
- 15.Юрэвіч, А.К. Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. / А.К. Юрэвіч. – Мн.: Выш. шк., 1992. – 288 с.

СЛОЎНІКІ

1. Арашонкава Г.У. Кіраванне ў беларускай і рускай мовах: Слоўнік-даведнік / Г.У.Арашонкава, В.П. Лемцюгова.– Мн.: Выш. школа, 1991. – 303 с.
2. Арфаэпічны слоўнік беларускай мовы / нац. акад. навук Беларусі [і інш.]; уклад.: В. П. Русак [і інш.]; рэдкал.: В. П. Русак, Ю. С. Гецэвіч, С. І. Лысы. – Мінск: Беларуская навука, 2017. – 757 с.
3. Беларускі арфаграфічны слоўнік - 3-е выд., выпр., нов. арфаграф. напіс. Уклад. Л. П. Кунцэвіч, І. У. Кандрацэня ; пад рэд. А. А. Лукашанца. – Мн.: Белар. навука, 2012. – 695 с.
4. Булыка, А.М. Слоўнік іншамоўных слоў: У 2 т. / А.М.Булыка. – Мн.: Бел. Эн., 1999.
5. Гаўрош, Н.В. Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы / Н.В.Гаўрош. – Мн.: Выш. школа, 1998. – 603 с.
6. Грабчыкаў, С.М. Слоўнік паронімаў беларускай мовы / С.М.Грабчыкаў. – Мн.: Нар. асв., 1994. – 478 с.
7. Граматычны слоўнік назоўніка / Нац. акад. навук Беларусі, цэнтр даслед. беларус. культуры, мовы і літ., філ. “Ін-т мовы і літ. імя Якуба Коласа”; уклад. Г. У. Арашонкава [і інш.]; навук. рэд. В. П. Русак. – 2-е выд. дапрац., – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 1245 с.
8. Клышка, М.К. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М.К.Клышка. – Мн.: ПУП “Радыёла-плюс”, 2005. – 672 с.
9. Лазоўскі, М.У. Слоўнік антонімаў беларускай мовы / М.У.Лазоўскі. – Мн.: Універсітэцкае, 1994. – 354 с.
10. Лепешаў, І.Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: У 2 т. / І.Я.Лепешаў. – Мн.: Бел Эн, 1993.
11. Русско-белорусский словарь : в 3 т. / под ред. А. А. Лукашанца. – Мінск : Беларус. энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – Т. 1. – 880 с. ; Т. 2. – 1087 с. ; Т. 3. – 960 с.
12. Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы / Б.А.Плотнікаў, В.П.Трайкоўская. – Мн.: Кніжны Дом, 2004. – 544 с.
13. Старычонак, В.Д. Слоўнік амонімаў беларускай мовы / В.Д.Старычонак. – Мн.: Выш. школа, 1991. – 255 с.
14. Сцяцко П.У. Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў / П.У.Сцяцко, М.Ф.Гуліцкі, Л.А.Антанюк. – Мн.: Выш. школа, 1990. – 222 с.
15. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа ; [уклад.: І. Л. Капылоў і інш.] ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.
16. Шкраба І. Крынічнае слова: беларускія прыказкі і прымаўкі / І.Шкраба, Р.Шкраба. – Мн.: Маст. літ., 1987. – 286 с.
17. Шкраба І.Р. Самабытнае слова: Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні) / І.Р.Шкраба. – Мн.: Бел Эн, 1994. – 234 с.
18. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. – Т. 1-8. – Мн.: Навука і тэхніка, 1979-1993.

КАНТРАЛЮЕМАЯ САМАСТОЙНАЯ РАБОТА
для студэнтаў дзённай формы навучання

	Назвы раздзелаў і тэм	Колькасць гадзін	Форма кантролю
Тэма 1	Асноўныя характарыстыкі стыляў, падстыляў і жанраў: публіцыстычны, мастацкі, канфесійны і размоўны стылі	2	Тэставыя заданні
Тэма 2	Камунікатыўныя якасці маўлення: чысціня, дарэчнасць, багацце, выразнасць і вобразнасць	2	Творчае заданне: публічнае выступленне
Тэма 3	Стылістычны аналіз тэксту	2	Рэдагаванне тэкстаў са стылістычнымі памылкамі
	Усяго:	6	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная літаратура

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мінск : РІВШ, 2017. – 344 с.
2. Пісарэнка, А. М. Стылістыка беларускага мастацкага маўлення / А. М. Пісарэнка ; М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск : БДУКМ, 2020. – 263 с.
3. Пісарэнка, А. М. Філалагічны аналіз мастацкага тэксту : вучэб. дапам. / А. М. Пісарэнка. – Мінск : Нар. асвета, 2017. – 175 с.

Дадатковая літаратура

1. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста : учеб. пособие / Н.С. Болотнова. — 4 е изд. — М. : Флинта : Наука, 2009. — 520 с.
2. Введенская, Л. А. Русский язык и культура речи : учеб. пособие для вузов / Л. А. Введенская, Л. Г. Павлова, Е. Ю. Кашаева. – Изд. 23-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 539 с.
3. Кайда, Л. Г. Стилистика текста: от теории – к декорированию: учеб. пособие / Л. Г. Кайда. – 2-е изд., испр. – М. : Флинта : Наука, 2005. – 207 с.
4. Каўрус, А.А. Дакумент па-беларуску: Справаводства. Бухгалтэрыя. Рыначная эканоміка / А.А.Каўрус. – Мн.: Нар. асвета, 1994. – 207 с.
5. Купина, Н. А. Креативная стилистика : учеб. пособие / Н. А. Купина. – 3-е изд., стер. – М. : Флинта : Наука, 2017. – 181 с.
6. Лепешаў, І.Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі. / І.Я.Лепешаў. – Мн.: Універсітэцкае, 1989. – С. 7-67.
7. Москвин, В. П. Стилистика русского языка: теоретический курс / В. П. Москвин. – Изд. 4-е, перераб. и доп. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 631 с.
8. Пісарэнка, А.М. Функцыянальная стылістыка беларускай мовы. – А.М.Пісарэнка. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры, 2003. – С. 12-86.
9. Романова, Н.Н. Стилистика и стили: учеб. пособие; словарь / Н.Н. Романова, А.В. Филиппов. – М.: Флинта: МПСИ, 2006. – 416 с.
10. Станкевіч, А. А. Рыторыка: вучэбны дапаможнік / А. А. Станкевіч. . – Мн.: РІВШ, 2010. – 316 с.
11. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.Я. Старасценка, В.В. Урбан, Ф.С. Шумчык. – Мн.: БДПУ, 2010. – 219 с.
12. Сцяцко, П.У. Культура мовы. / П.У.Сцяцко. – Мн.: Тэхналогія, 2002. – С. 102-121.

13. Тамашэвіч, Т.І. Асновы культуры мовы: тэксты лекцый: у 2 ч. / Т.І. Тамашэвіч. – Гродна: Гродз. дзярж. ун-т, 1985. – Ч.1. – 69 с.; Ч. 2. – 69 с.
14. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. для фак. журналістыкі / М.Я. Цікоцкі. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – 294 с.
15. Юрэвіч, А.К. Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. / А.К. Юрэвіч. – Мн.: Выш. шк., 1992. – 288 с.

**ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ
ДА СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ**
для студэнтаў дзённай формы навучання

Тэма: Паняцце моўнай нормы. Тыпы і віды стылістычных памылак.

1. Ахарактарызуйце асноўныя паняцці дысцыпліны.
2. Ахарактарызуйце праяўленне камунікатыўных якасцяў маўлення ва ўсіх стылях, падстылях, найбольш распаўсюджаных жанрах (заява, аб'ява, даведка, тлумачальная запмка; рэцэнзія, рэферат, курсавая работа, дыпломная работа; агляд, інтэрв'ю, эсэ, рэцэнзія на падзеі сферы культуры; верш, аповяданне, п'еса; размова, смс, тэлефонная размова).

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2017. – 304 с.
2. Пісарэнка, А.М. Функцыянальная стылістыка беларускай мовы. – А.М.Пісарэнка. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры, 2003. – С. 12-86.
3. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: Вучэб. дапам. / Т.Я.Старасценка, В.В.Урбан, Ф.С.Шумчык. – Мн.: БДПУ, 2009. – 219 с.
4. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы. / М.Я.Цікоцкі. – 2-е выд. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – С. 5-35; 240-290.

Дадатковая

1. Пісарэнка, А. М., Гуліцкая, В. А., Шунейка, В. В. Беларуская мова: спецыяльная лексіка: вучэб.-метад. дапам. / А.М. Пісарэнка [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2016. – 286 с.
2. Юрэвіч, А.К. Стылістыка беларускай мовы, 2-е выд. / А.К.Юрэвіч. – Мн.: Вышэйш. шк., 1992. – 288 с.
3. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка тэксту. / М.Я.Цікоцкі. – Мн.: Універсітэцкае, 2002. – С. 18-33.

Слоўнікі

1. Беларуска-рускі слоўнік: У 2 т. – Мн.: БелСЭ, 1988-1989.
2. Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы / Б.А.Плотнікаў, В.П.Трайкоўская. – Мн.: Кніжны Дом, 2004. – 544 с.
3. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Т. 1-8. – Мн.: Навука і тэхніка, 1979-1993.

Тэма: Асаблівасці функцыянальных стыляў: афіцыйна-справавога і навуковага

1. Дайце азначэнні і кароткія характарыстыкі навуковага і афіцыйна-справавога стыляў.
2. Ахарактарызуйце праяўленне камунікатыўных якасцяў маўлення ў названых стылях, іх падстылях і найбольш распаўсюджаных жанрах (заява, аб'ява, даведка, тлумачальная запмка; рэцэнзія, рэферат, курсавая работа, дыпломная работа;

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Асновы культуры маўлення і стылістыкі: Вучэб. дапам. / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. – Мн.: Універсітэцкае, 1992. – С. 148-245.
2. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2017. – 304 с.
3. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: Вучэб. дапам. / Т.Я.Старасценка, В.В.Урбан, Ф.С.Шумчык. – Мн.: БДПУ, 2009. – 219 с.
4. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы. / М.Я.Цікоцкі. – 2-е выд. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – С. 5-35; 240-290.

Дадатковая

1. Юрэвіч, А.К. Стылістыка беларускай мовы, 2-е выд. / А.К.Юрэвіч. – Мн.: Вышэйш. шк., 1992. – 288 с.

Тэма: Характарыстыка публіцыстычнага, мастацкага і размоўнага стыляў

- 1 Ахарактарызуйце маўленчыя асаблівасці і функцыі пералічаных стыляў.
- 2 Назавіце падстылі кожнага са стыляў; ахарактарызуйце маўленне мастацкага стылю. Супастаўце паняцці літаратурнай мовы і мовы мастацкай літаратуры.
- 3 Ахарактарызуйце праяўленне камунікатыўных якасцяў маўлення ў аналізуемых стылях і найбольш распаўсюджаных жанрах: агляд, інтэрв'ю, эсэ, рэцэнзія на падзеі сферы культуры; верш, апавяданне, п'еса; размова, смс, тэлефонная размова.

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2017. – 304 с.

Дадатковая

1. Пісарэнка, А. М., Гуліцкая, В. А. Лінгвастылістычны аналіз мастацкага тэксту: вучэбна-метадычны дапаможнік / А. М. Пісарэнка, В.А. Гуліцкая // Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2014. – 162 с.
2. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: Вучэб. дапам. / Т.Я.Старасценка, В.В.Урбан, Ф.С.Шумчык. – Мн.: БДПУ, 2009. – 219 с.
3. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы. / М.Я.Цікоцкі. – 2-е выд. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – С. 5-35; 240-290.

Тэма: Правільнасць маўлення і моўныя нормы

1. Дайце азначэнне правільнасці маўлення, акрэсліце паняцце моўнай нормы.
2. Ахарактарызуйце моўную норму як катэгорыю гістарычна зменлівую (праілюструйце ўласныя думкі сучаснымі моўнымі прыкладамі).
3. Назавіце лінгвістычныя і экстралінгвістычныя фактары, якія фарміруюць моўную норму.
4. Назавіце моўныя нормы ўсіх моўных узроўняў (фанетыка-арфаэпічнага, лексіка-фразеалагічнага, граматычнага і інш.), ахарактарызуйце іх, праілюструйце адпаведнымі прыкладамі.

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2017. – 304 с.
2. Беларуская мова: цяжкія пытанні фанетыкі, арфаграфіі, граматыкі/А.І.Падлужны, Л.Ц.Выгонная, Г.К.Усціновіч і інш. – Мн.: Нар. асвета, 1987. – С. 16-31
3. Лепешаў, І.Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі. / І.Я.Лепешаў. – Мн.: Універсітэцкае, 1989. – С. 7-67.

Дадатковая

1. Гуліцкая, В.А., Пісарэнка, А.М. Культура мовы. / В.А.Гуліцкая, А.М.Пісарэнка. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – 109 с.
2. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.Я.Баханькова. – Мн.: Навука і тэхніка, 1994. – С. 36-54.
3. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. – Мінск. – 2008. – С. 28-52
4. Яўневіч, М.С. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы. / М.С.Яўневіч, П.У. Сцяцко. – Мн.: Аверсэв, 2006. – 286 с.

Тэма: Дакладнасць, сцісласць, і лагічнасць маўлення

1. Дайце азначэнне дакладнасці маўлення і назавіце моўныя сродкі яе рэалізацыі. Паразважайце, як названая камунікатыўная якасць праяўляецца ў розных маўленчых стылях
2. Акрэсліце паняцце лаканічнасць, або сцісласць, маўлення. Назавіце сродкі лаканічнасці і ахарактарызуЙце функцыянальную матываванасць дадзенай з'явы.
3. Акрэсліце паняцце лагічнасці маўлення і назавіце лінгвістычныя ўмовы, якія спрыяюць яе замацаванню. Паразважайце над тым, у якой ступені лагічнасць маўлення ўласціва розным функцыянальным стылям.

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Асновы культуры маўлення і стылістыкі: Вучэб. дапам. / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. – Мн.: Універсітэцкае, 1992. – С. 148-245.
2. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2017. – 304 с.
3. Лепешаў, І.Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі. / І.Я.Лепешаў. – Мн.: Універсітэцкае, 1989. – С. 7-67.

Дадатковая

1. Пісарэнка, А. М., Гуліцкая, В. А., Шунейка, В. В. Беларуская мова: спецыяльная лексіка: вучэб.-метад. дапам. / А.М. Пісарэнка [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2016. – 286 с.
2. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка тэксту. / М.Я.Цікоцкі. – Мн.: Універсітэцкае, 2002. – С. 18-33.

Тэма: Дарэчнасць і чысціня маўлення

1. Вызначце сутнасць паняцця дарэчнасць маўлення, назавіце лінгвістычныя і экстралінгвістычныя фактары фарміравання дарэчнасці маўлення.
2. АхарактарызуЙце розныя тыпы дарэчнасці маўлення.
3. АхарактарызуЙце такую маўленчую якасць, як чысціня маўлення.
4. Назавіце моўныя сродкі літаратурнага маўлення, якія могуць засмечваць мову.
5. Назавіце і ахарактарызуЙце лексемы нелітаратурнага маўлення, якія засмечваюць мову.

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Асновы культуры маўлення і стылістыкі: Вучэб. дапам. / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. – Мн.: Універсітэцкае, 1992. – С. 148-245.
2. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд-ва Граўцова, 2017. – 304 с.
3. Лепешаў, І.Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі. / І.Я.Лепешаў. – Мн.: Універсітэцкае, 1989. – С. 7-67.

Дадатковая

1. Пісарэнка, А. М., Гуліцкая, В. А., Шунейка, В. В. Беларуская мова: спецыяльная лексіка: вучэб.-метад. дапам. / А.М. Пісарэнка [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2016. – 286 с.
2. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка тэксту. / М.Я.Цікоцкі. – Мн.: Універсітэцкае, 2002. – С. 18-33.

Тэма: Багацце, выразнасць і вобразнасць маўлення

1. Дайце азначэнне багацця, або разнастайнасці, маўлення.
2. Назавіце сродкі, што забяспечваюць рэалізацыю гэтай камунікатыўнай якасці.
3. Акрэсліце паняцце выразнасці маўлення і размяжуйце паняцці выразнасці і вобразнасці.
4. Назавіце асноўныя сродкі рэалізацыі выразнасці маўлення на фанетычным, лексічным, фразеалагічным, граматычным, графічным узроўнях.
5. Пералічыце эксталінгвістычныя сродкі выразнасці маўлення і падумайце аб мэтазгоднасці іх выкарыстання. Назавіце вобразныя сродкі мовы: трыпы і фігуры.

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Асновы культуры маўлення і стылістыкі: Вучэб. дапам. / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. – Мн.: Універсітэцкае, 1992. – С. 148-245.
2. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2012. – 304 с.

Дадатковая

1. Гуліцкая, В.А., Пісарэнка, А.М. Культура мовы. / В.А.Гуліцкая, А.М.Пісарэнка. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – 109 с.
2. Пісарэнка, А. М., Гуліцкая, В. А., Шунейка, В. В. Беларуская мова: спецыяльная лексіка: вучэб.-метадыч. дапам. / А.М. Пісарэнка [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2016. – 286 с.

**ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ
ДА СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ**
для студэнтаў завочнай формы навучання

Тэма: Паняцце стылістычнай нормы. Тыпы стылістычных памылак

1. Назавіце асноўныя рысы кожнага з функцыянальных стыляў.
2. Ахарактарызуйце праяўленне камунікатыўных якасцяў маўлення ва ўсіх стылях, падстылях, найбольш распаўсюджаных жанрах (заява, аб'ява, даведка, тлумачальная запмка; рэцэнзія, рэферат, курсавая работа, дыпломная работа; агляд, інтэрв'ю, эсэ, рэцэнзія на падзеі сферы культуры; верш, аповяданне, п'еса; размова, смс, тэлефонная размова).

Літаратура по тэме:

Асноўная

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення ; вучэб. дапам. / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мн. : Выд –ва Граўцова, 2012. – 304 с.
2. Пісарэнка, А.М. Функцыянальная стылістыка беларускай мовы. – А.М.Пісарэнка. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры, 2003. – С. 12-86.
3. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: Вучэб. дапам. / Т.Я.Старасценка, В.В.Урбан, Ф.С.Шумчык. – Мн.: БДПУ, 2009. – 219 с.
4. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка беларускай мовы. / М.Я.Цікоцкі. – 2-е выд. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – С. 5-35; 240-290.

Дадатковая

1. Пісарэнка, А. М., Гуліцкая, В. А., Шунейка, В. В. Беларуская мова: спецыяльная лексіка: вучэб.-метад. дапам. / А.М. Пісарэнка [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2016. – 286 с.
2. Юрэвіч, А.К. Стылістыка беларускай мовы, 2-е выд. / А.К.Юрэвіч. – Мн.: Вышэйш. шк., 1992. – 288 с.
3. Цікоцкі, М.Я. Стылістыка тэксту. / М.Я.Цікоцкі. – Мн.: Універсітэцкае, 2002. – С. 18-33.

Слоўнікі

1. Беларуска-рускі слоўнік: У 2 т. – Мн.: БелСЭ, 1988-1989.
2. Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы / Б.А.Плотнікаў, В.П.Трайкоўская. – Мн.: Кніжны Дом, 2004. – 544 с.
3. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Т. 1-8. – Мн.: Навука і тэхніка, 1979-1993.

ХАРАКТЕРЫСТЫКА РЕКОМЕНДОВАННЫХ МЕТОДОВ ВЫКЛАДАНИЯ

Да эффективных педагогических методов и технологий, які садзейнічаюць далучэнню студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, набыццю вопыту самастойнага вырашэння задач, адносяцца:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, дыялогі, абмен думкамі і інш.);
- мета-аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць методыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

ПАТРАБАВАННІ ПРЫ ВЫНІКОВАЙ АТЭСТАЦЫІ

Залік выкарыстоўваецца як форма выніковай атэстацыі студэнтаў для ўстанаўлення адпаведнасці вынікаў навучальнай дзейнасці па засваенні вучэбнай дысцыпліны патрабаванням адукацыйных стандартаў, згодна вучэбна-праграмнай дакументацыі установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”. Вынікі атэстацыі ў форме заліку ацэньваюцца адзнакамі "залічана", "не залічана". Аб'ектам кантроля выніковай атэстацыі студэнтаў з'яўляецца ўзровень сфарміраванасці камунікатыўных кампетэнцый. Вуснае апытанне з'яўляецца адным са спосабаў праверкі ведаў, уменняў і навыкаў студэнта аб сістэме мовы і маўленні.

Вуснае звязнае выказванне паказвае ўзровень засваення студэнтам агульных палажэнняў, правіл, азначэнняў і ўменне прымяняць атрыманыя веды на практыцы, а таксама ўменне студэнтаў ствараць звязнае, лагічна паслядоўнае паведамленне на пэўную тэму.

Пры ацэнцы адказу студэнта ўлічваецца наступнае:

- 1) ступень усвядомленасці вывучанага;
- 2) уменне прымяняць веды на практыцы;
- 3) моўнае афармленне адказу (захаванне літаратурных нормаў беларускай мовы);
- 4) лагічнасць, дакладнасць, паўната, выразнасць адказу.